

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาประเทศโดยมุ่งด้านเศรษฐกิจและสังคมเพื่อให้ทัดเทียมอารยประเทศ โดยให้ความสำคัญทางด้านการพัฒนาอุตสาหกรรมเป็นอย่างมากนั้น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในสังคมไทยทั้งทางด้านเศรษฐกิจ ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี สภาพแวดล้อม ตลอดจนการหลั่งไหลของวัฒนธรรมตะวันตก ซึ่งเป็นความเจริญทางด้านวัตถุนิยม ดังที่ จากอบส์ (JACOBS) นักวิจัยชาวอเมริกันได้เคยวิจารณ์ถึงประเทศไทยซึ่งอยู่ระหว่างการพัฒนาว่า "ทันสมัยแต่ไม่พัฒนา" (MODERNIZATION WITHOUT DEVELOPMENT) คือประเทศไทยเจริญมีตึกรามใหญ่โตหรูหรา ทันสมัย สิ่งของเครื่องใช้ฟุ่มเฟือยสะกดกสบาย ในขณะที่ช่องว่างระหว่างคนจนกับคนรวยกว้างออกไปทุกที (จุไรรัตน์ ณีรัตน์ 2528 : 1) และผลของความเจริญทางด้านวัตถุได้ก่อให้เกิดปัญหาสังคมอย่างมากมาย อาทิเช่น ปัญหาอาชญากรรม ความรุนแรง ความไม่ปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน ปัญหายาเสพติด ปัญหาโสเภณีและสถานเริงรมย์ การทุจริตฉ้อราษฎร์บังหลวง การหมกมุ่นในการพนันและอบายมุข ปัญหาแหล่งเสื่อมโทรม ปัญหาการจราจรและอุบัติเหตุ มลภาวะเป็นพิษ โรคจิตและโรคประสาท เป็นต้น

ไชยยศ เหมะรัชตะ และคณะ (2526 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยปัญหาสังคมที่มีผลต่อความปลอดภัยในชีวิตร่างกายและทรัพย์สินของชาวกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัญหาอาชญากรรมที่พบในกรุงเทพมหานครมีทุกรูปแบบ คดีที่เกิดขึ้นมีทั้งคดีอุกฉกรรจ์และคดีเล็ก ๆ น้อย ๆ เช่น สถิติการฆาตกรรมเฉลี่ยเกิดวันละ 2 คดี ความผิดทางเพศร่วมกันกระทำชำเราเฉลี่ยเกิดวันละ 1 คดี ปล้นทรัพย์เฉลี่ยเกิดวันละ 1 คดี ลักทรัพย์เฉลี่ยเกิดวันละ 15 คดี ส่วนโสเภณีนั้นมีมากที่สุดที่กรุงเทพมหานคร สถิติผู้กระทำความผิดพระราชบัญญัติปราบการค้าประเวณี เฉลี่ยเกิดวันละ 10 คดี และสถิติผู้กระทำความผิดพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษเฉลี่ยเกิดวันละ 14 คดี ส่วนความร่วมมือของชาวกรุงเทพมหานครในการควบคุมอาชญากรรมนั้น พบว่า ยังมีน้อยมาก ไม่เพียงพอแก่การแก้ปัญหา และสาเหตุที่ประชาชนไม่ให้ความร่วมมือในการควบคุมอาชญากรรมนั้นพบว่า ประการหนึ่งมาจากปัญหาเศรษฐกิจไม่ดีพอ ประการที่สอง ความไม่ศรัทธาต่อเจ้าหน้าที่

และไม่ศรัทธาต่อระบบราชการ ประการที่สาม ประชาชนกลัวว่าจะไม่ปลอดภัยแก่ตนเองใน เรื่องการให้ความร่วมมือแก่เจ้าหน้าที่ ประการที่สี่ เป็นนิสัยของคนไทยทั่ว ๆ ไปที่ไม่เอาเป็น ชูระต่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง ประการสุดท้ายคือ การขาดการรู้จักมักคุ้น- ระหว่างตำรวจกับประชาชน ขาดความร่วมมือในการจัดกิจกรรมร่วมกัน

จากรายงานการวิจัย "สังคมไทย 2529" โดยกองศึกษาและเผยแพร่การพัฒนา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2530 : 1-5) ได้สรุปปัญหา สังคมไทยที่ได้รับการเอาใจใส่และทุก ๆ ฝ่ายแสดงความห่วงใยมากที่สุดในรอบปี 2529 ที่ผ่าน มาได้แก่ ปัญหาการว่างงาน รongลงมาได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนในรูปแบบต่าง ๆ ปัญหาสุขภาพจิต ปัญหายาเสพติด ปัญหาโสเภณี ตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีปัญหาที่น่าสนใจคิด ตามมาอีกหลายปัญหา เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาการรักษาสุขภาพอนามัย ปัญหาการ หย่าร้าง ปัญหาคนชรา เป็นต้น ปัญหาสังคมดังกล่าวเหล่านี้เกิดขึ้นจากสาเหตุหลายด้านด้วยกัน คือ สาเหตุจากพฤติกรรมที่สังคมไม่ยอมรับ สาเหตุจากความไม่เป็นระเบียบของระบบสังคม และสาเหตุจากการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างสังคม

ปัญหาสังคมดังกล่าวข้างต้นทั้งหมด สมพงษ์ จิตระดับ (2527 : บทนำ) มีความเห็น ว่าความเจริญทางด้านวัตถุเริ่มสามารถครอบงำแทนที่แนวความคิดเกี่ยวกับทางด้านศาสนามากขึ้น ทุกที่ จนเป็นสาเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดสังคมที่มีคนมุ่งรักษาผลประโยชน์ของตนมากกว่าส่วนรวมมาก ขึ้น คุณธรรมต่าง ๆ ในการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างปกติสุขกำลังถูกละทิ้ง และขาดการเชื่อถือ ในเรื่องการปฏิบัติอยู่ตลอดเวลา ดังที่ คีตกฤษี ปราโมช (2530 : 135) ได้กล่าวว่า ชีวิตคนในเมืองไทยทุกวันนี้ได้เปลี่ยนไปมาก ไม่เหมือนกับชีวิตของคนสมัยก่อน เมืองไทยสมัย ก่อนเป็นเมืองที่เกือบจะเรียกว่าไม่มีปัญหาหรือมีปัญหาน้อยที่สุด ปัญหาสังคมเกือบจะไม่มี

ปัญหาสังคมต่าง ๆ เหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความเสื่อมโทรมของสังคม ซึ่งท่านพุทธทาส (2517 : 28-115) เรียกว่าเป็นภาวะจิตทรามในอารยธรรมแผนใหม่ ปัญหาสังคมนี้เป็นสภาพ การณ์ที่เกิดขึ้นกับคนจำนวนมากในสังคม ในทางที่ทำให้เดือนร้อนและไม่พึงปรารถนา และคนใน สังคมต้องการหาทางแก้ไขด้วยการให้ความร่วมมือกัน ในการแก้ปัญหาสังคมนั้น การศึกษานั้นเป็น เครื่องมือที่สำคัญที่สุด ซึ่งพระวรวงศ์เธอกรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร ได้ทรงเขียนไว้ในข้อสรุป รายงานการเสด็จตรวจการศึกษาในประเทศทางตะวันออก ทูลเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้า

พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ในข้อที่สี่ว่า "ศีลธรรมเชื่อมทั่วโลก การศึกษาจะช่วยแก้ไขได้" (นิรมล ตีรณสาร สวัสดิ์บุตร 2526 : 61-64) เพราะการศึกษาไม่เพียงแต่จะเป็นส่วนประกอบพื้นฐานสำคัญสำหรับการสร้างและบำรุงรักษาบุคลากร ซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญของประเทศ แต่การศึกษายังเป็นตัวการสำคัญที่ก่อให้เกิดความก้าวหน้าในสังคมนั้น ๆ อีกด้วย ดังที่ มอริช (IVOR MORRISH) ได้กล่าวว่าการศึกษาและสังคมต้องมีการกระทำระหว่างกัน เรื่องการศึกษาและสังคมมิใช่กระบวนการทางเดียว การศึกษาเป็นสิ่งที่ตัดสินใจโดยสภาพหรือความต้องการของสังคม แต่ในทางกลับกันสถาบันและโครงสร้างทางการศึกษาจะสามารถเปลี่ยนแปลงหรือตัดแปลงโครงสร้างของสังคมได้ (อ้างถึงใน รัตนา ตุงคสวัสดิ์ 2528 : 199) และ ไมเคิล แอปเปิล (MICHAEL APPLE) ได้มีความคิดเห็นเช่นเดียวกันว่าการศึกษาสามารถเปลี่ยนแปลงหรือตัดแปลงโครงสร้างของสังคมได้ (อ้างถึงใน สำลี ทองธิว 2530 : 173) ทั้งนี้ เพราะการศึกษาในปัจจุบันสอนให้คนคิดและใช้เหตุผล ซึ่งเป็นการคิดวิเคราะห์แบบวิทยาศาสตร์ เพื่อมุ่งค้นหาความจริงและมุ่งผลิตคนเพื่อเปลี่ยนแปลงสังคมในทางที่ดีขึ้น

แต่การศึกษาที่ประสบความสำเร็จที่แท้จริงจะต้องสามารถผลิตคนที่ไม่เพียงแต่มีความรู้ทางวิชาการเท่านั้น ต้องเป็นคนที่เพียบพร้อมด้วยคุณธรรมและยึดมั่นในค่านิยมที่จะช่วยสร้างความเจริญก้าวหน้าให้เกิดขึ้นในสังคม (ประเสริฐ แยมกลิ่นฟุ้ง 2527 : 118-122) โดยเฉพาะการศึกษาในด้านจริยศึกษา ซึ่ง สุมน อมรวิวัฒน์ (2526 : 44) สาโรช บัวศรี (2526 : 5) มล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2524 : 17-19) พระราชวรมณี (2528 : 17,22) และเจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี (วารี ติระจิตร 2525 : 49,57) ล้วนมีความคิดเห็นว่าเป็นการศึกษาเพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่ดีงาม ทั้งกาย วาจา ใจ อันเป็นแนวทางความประพฤติและความนึกคิดที่ดีงามเหมาะสม เพื่อให้คนอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขในสังคม ทั้งนี้ เพราะจริยศึกษามีความสำคัญต่อการพัฒนาจิตใจของประชาชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ดังจะเห็นได้จากแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ทรงมุ่งส่งเสริมการศึกษาทั้งของรัฐและคณะสงฆ์ควบคู่กันไป ทรงเห็นว่าการศึกษาและศาสนานั้นเป็นสิ่งที่ไม่ควรแยกออกจากกัน เนื่องจากทรงเกรงว่าชนรุ่นหลังจะห่างเหินศาสนาจนกลายเป็นคนที่ไม่มีความยึดมั่นในใจจะหันไปทางทุจริตมากขึ้น (อุษา ชัยโชติชัย 2526 : 72-73) ทั้งนี้ เนื่องจากการสอนศาสนาเป็นการให้ความรู้ ความเข้าใจทางด้านจริยศึกษาโดยตรง และเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี มีแนวคิดว่าการศึกษาคือการพัฒนาผู้เรียนทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา และจริยธรรม โดยมีจุดเน้นที่การฝึกหัดจริยธรรมในตัว

ผู้เรียน (ศิริ พุทธมาศ 2529 : 129) ด้วยเหตุว่าจริยธรรมเป็นปัจจัยในสังคมที่สำคัญประการหนึ่ง เนื่องจากจริยธรรมเป็นเครื่องกำหนดความเจริญความเสื่อมของสังคม สังคมที่เจริญจะมีคนทรงคุณธรรมอยู่มาก มีความประพฤติดี มีการปฏิบัติตนที่ไม่เป็นการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ทุกคนในสังคมจึงมีความสุขและก้าวหน้า ส่วนสังคมที่เสื่อม คนมีคุณธรรมน้อย ศีลธรรม จริยธรรม ของประชาชนจะน้อยลง มีการประพฤติที่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นมาก สมาชิกในสังคมขาดความสุข ในที่สุดสังคมนั้นก็แตกสลาย (ชำเลื่อง วุฒิจันทร์ อ้างถึงใน จุไรรัตน์ มณีรัตน์ 2528 : 20)

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าจริยศึกษามีผลต่อการพัฒนาจิตใจเป็นอย่างยิ่ง และจิตใจเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในการที่จะกระทำสิ่งต่าง ๆ ดังที่ อริสโตเติล กล่าวว่า คุณธรรมมิใช่เป็นสิ่งที่มิได้อยู่ในตัวมนุษย์ตั้งแต่กำเนิด แต่คุณธรรมเป็นภาวะทางจิตที่จะทำดีหรือชั่ว ซึ่ง รวีภาวิไล ได้ระบุว่า ตัวจิตนั้นเองเป็นจริยธรรม เพราะเป็นธรรมชาติที่ประกอบขึ้นจากลักษณะองค์ประกอบที่เป็นฝ่ายดี ฝ่ายชั่ว และเป็นพื้นฐานสนับสนุนส่งเสริมได้ทั้งดีและชั่ว (อ้างถึงใน โกวิท ประวาลพุกฤษ์และ ภนิกา กุสกูล 2527 : 9-10) และพระอาจารย์มหาบัว ญาณสัมปันโน (2530 : 17) มีความคิดเห็นว่าคุณธรรมทางจิตที่ได้รับการพัฒนาย่อมเป็นผลดีกว่าความเจริญทางด้านวัตถุที่ไม่ได้พัฒนาจิตใจไปพร้อมกันอยู่มาก ดังนั้น การพัฒนาจิต เพื่อความรอบคอบในตนเองและกิจการทั้งหลายจึงควรสนใจอย่างน้อยให้พอ ๆ กันกับการพัฒนาทางด้านวัตถุมากกว่านั้น การพัฒนาจิตควรถือเป็นกิจจำเป็นก่อนการพัฒนาใด ๆ ผลจะเป็นความสงบ เย็นตา เย็นใจ และเป็นสุขทั่วหน้ากัน

สรุปได้ว่าการศึกษาด้านจริยศึกษามีความสำคัญต่อการแก้ปัญหาสังคม ด้วยเหตุว่าจริยศึกษาเป็นการศึกษาที่มุ่งพัฒนาจิต อันก่อให้เกิดสันติสุขในสังคมได้อย่างแท้จริง ดังที่ ไพฑูรย์สินลาร์จน์ กล่าวว่า การพัฒนาคนในภาวะที่สังคม เศรษฐกิจ และการเมืองมีแต่การแข่งขัน จึงจำเป็นต้องเน้นให้คนมีคุณธรรม จริยธรรม ควบคู่ไปกับการศึกษาส่วนอื่น ๆ ด้วย ทั้งนี้เพื่อให้คานากับสังคมในปัจจุบัน มิเช่นนั้นคนก็จะคลานไปกับกระแสสังคมอุตสาหกรรม ทุนิยม จนลืมคุณธรรม จริยธรรมอันดีงามของเราไป สถาบันการศึกษาจึงจำเป็นต้องตระหนักว่าเป็นหน้าที่อย่างหนึ่งในการจัดการศึกษา เพื่อสร้างเสริมคุณธรรมให้แก่เด็กและเยาวชนของเรา (อ้างถึงใน ชีระพร อุวรรณโณ 2530 : คำนำ)

เมื่อได้ศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับจริยศึกษาของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ซึ่งมีจำนวนถึง 150 เล่ม เป็นงานวิจัยตั้งแต่พุทธศักราช 2513-2530 พบว่ามีการศึกษาจำนวนมากที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนจริยธรรม การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม การวิเคราะห์จริยธรรมในหนังสือต่าง ๆ และในบทเพลง ในเรื่องของการเรียนการสอนจริยธรรมนั้น ได้มีผู้ศึกษาวิจัยไว้หลายด้าน เช่น เทคนิคการสอนกลุ่มสัมพันธ์ การใช้เทคนิคแม่แบบ การแสดงบทบาทสมมติ การเล่านิทาน การละเล่นพื้นเมือง การใช้กิจกรรมคัดสรร การใช้สไลด์เทป การสอนแบบซินคิเคท การสอนโดยการสร้างศรัทธา การนำวิธีสอนสมัยพุทธกาลมาประยุกต์ใช้ การสร้างชุดการสอน การสร้างบทเรียนสื่อประสม ซึ่งสรุปได้ว่าเทคนิควิธีสอนต่าง ๆ ดังกล่าวมีผลต่อการพัฒนาจริยธรรมของผู้เรียน

ส่วนการวิจัยเกี่ยวกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมนั้น ศุสดี จิระวัฒนกิจ (2526 : บทคัดย่อ) สิริพร แก้วนุ่น (2526 : 65) นันทิยา ยิ่งเจริญ (2527 : 99) และชมนาด คร้ามศรี (2528 : 53) ได้ทำการวิจัยพบว่า นักเรียนหญิงมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูง กว่านักเรียนชาย และนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูง กว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ซึ่งขัดแย้งกับผลงานวิจัยของ สุนทรี โคมิน และ สนิท สมักรการ อ้างถึงใน ทิพวัน เวศกาวิ (2525 : 28) ที่พบว่า ค่านิยมของความเป็นห่วง ในส่วนรวม เช่น ความมั่นคงของชาติ โลกที่มีสันติสุข การช่วยเหลือผู้อื่น ผู้ที่มีการศึกษาคำ ให้ความสำคัญแก่ค่านิยมเหล่านี้สูงกว่าผู้มีการศึกษาสูง และผลของการเลี้ยงดูต่อการใช้เหตุผล เชิงจริยธรรมนั้น วิเชียร ทองนุช (2511 : 112) ยายใจ จุลพงษ์ (2524 : 58) และสายสมร ชาติยานนท์ (2526 : 93) ได้ทำการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย มีระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงว่านักเรียนที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย ซึ่ง สอดคล้องกับ สมบูรณ์ ศาลยาชีวิน (2528 : 32) ที่พบว่า ความไว้นื้อเชื่อใจให้อิสระเสรี แก่เด็กในการควบคุมตัวเอง ไม่เร่งรัดและคาดหวังในความสำเร็จในตัวเด็กมากเกินไป มีแนว โน้มในการช่วยพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมแก่เด็ก

นอกจากนั้นยังมีการวิเคราะห์จริยธรรมในหนังสือที่ชนะประกวด หนังสืออ่านเพิ่มเติม ที่ใช้ในโรงเรียนประถมศึกษา หนังสือสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ในเพลงไทยสมัยนิยมและใน บทเพลงที่ใช้ในการสอนจริยศึกษา ซึ่ง กุณฑล มธุรสจรรย์ (2517 : 121) สุรรัตน์ พันธุ์

(2529 : 133) และ วัชรินทร์ บรรณเกียรติ (2529 : ก) ได้ทำการวิจัยพบว่า จริยธรรมที่ปรากฏมากที่สุดคือ ความรับผิดชอบ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เสียสละ ความเมตตากรุณา และมารยาทในการแสดงความเคารพ ส่วนจิตอากรมัย สวัสดิชิตัง (2527 : 68) พบว่า จริยธรรมที่ปรากฏมากที่สุดในเพลงไทยสมัยนิยมคือ ความอดทนอดกลั้น ความขยันหมั่นเพียร ความเมตตากรุณา และหลักธรรมในการอยู่ร่วมกัน

จากการศึกษางานวิจัยดังกล่าว ซึ่งผู้วิจัยจะกล่าวไว้โดยละเอียดในบทที่ 6 นั้น ไม่ปรากฏว่ามีงานวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตรจริยศึกษาโดยตรงว่าหลักสูตรจริยศึกษานั้นมีลักษณะรูปแบบอย่างไร ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจเป็นอย่างยิ่งที่จะทำการศึกษาวิเคราะห์และเรียบเรียง พัฒนาการของหลักสูตร และการสอนจริยศึกษาตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงพุทธศักราช 2530 เพราะในสมัยสุโขทัย พ่อขุนรามคำแหงมหาราช ได้ทรงรับพระพุทธศาสนามาเป็นศาสนาประจำชาติ ในปี พ.ศ.1821 (สายทิพย์ จิตตมาศ 2527 : 12) และได้ทรงประดิษฐ์อักษรไทยขึ้นในปี พ.ศ.1826 นับได้ว่าสมัยสุโขทัยเป็นสมัยที่มีความสำคัญต่อการศึกษาทางด้านจริยศึกษา ด้วยเหตุว่าในสมัยโบราณนั้น วัตถุประสงค์สำคัญในการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชน การเกิดและการแพร่ของพระพุทธศาสนา นับเป็นการเปิดและขยายโอกาสทางการศึกษาให้แก่ประชาชน

นอกจากนี้ความรู้ความเข้าใจในอดีตที่ผ่านมาจะมีอิทธิพลต่อความคิดและช่วยให้มนุษย์ มีความฉลาดขึ้น เพราะความฉลาดเกิดจากการเรียนรู้ประสบการณ์ในอดีต และสามารถนำ ประสบการณ์ในอดีตนั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อปัจจุบันและอนาคตได้ (คณัย ไชยโยธา 2527 : 17) เนื่องจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์เป็นพื้นฐานที่ช่วยให้เกิดความเข้าใจและ สามารถวิเคราะห์เหตุการณ์ปัจจุบันได้อย่างต่อเนื่องและมีเหตุผล ทั้งยังเป็นบทเรียนต่อการตัดสินใจในการวางแผนและดำเนินงานทางการศึกษาในปัจจุบัน สิ่งใดที่เคยดำเนินการไปแล้วเกิดความผิดพลาดก็อาจเลี่ยงเสียได้ มิให้เกิดความผิดพลาดซ้ำอีก นอกจากนี้ผู้ที่มีหน้าที่จัดและ ดำเนินงานทางการศึกษา ทั้งผู้วางแผน ผู้บริหารการศึกษา หรือแม้แต่วุฒิชัย ถ้าได้ศึกษา งานทางการศึกษาที่ตนรับผิดชอบย้อนไปในอดีต จะทำให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างต่อเนื่องทัน เวลาได้มาก (รัตนา ตุ๊กสวัสดิ์ 2528 : 3) ตลอดจนการมีแนวโน้มที่จะมีการเปลี่ยนแปลง หลักสูตรอีกครั้งใน พ.ศ.2534 นั้น (อนันต์ จันทร์ทวี 2529 : 12) การกำหนดจุดมุ่งหมาย และยุทธวิธีของการศึกษา จำเป็นต้องกำหนดจุดเริ่มต้นโดยอาศัยแนวทางการดำเนินงานด้าน

นโยบายและวิธีการศึกษาที่ประเทศดำเนินอยู่ทั้งในอดีตและปัจจุบัน ศึกษาข้อดีข้อเสีย ศึกษาสภาพปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบันเพื่อหาแนวทางแก้ไขต่อไปในภายหน้า การพัฒนาการศึกษาโดยไม่มองย้อนหลังไปศึกษาถึงกระบวนการดำเนินงาน และการเปลี่ยนแปลงในระแวกที่ผ่านมาแล้ว ย่อมทำไม่ได้ ถึงแม้จะได้ทำการศึกษาสภาพปัจจุบันอย่างละเอียดแล้วก็ตาม ดังข้อคิดทางประวัติศาสตร์ที่ว่า การมองไปข้างหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น เราต้องรู้เรื่องปัจจุบันและเรื่องที่ผ่านมาแล้ว (สัมภาษณ์ คุณดวงเดือน พิศาลบุตร วันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2528 อ้างถึงใน เพ็ญจันทร์ ทัพประเสริฐ 2528 :4)

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งที่จะศึกษาถึงพัฒนาการของหลักสูตรและการสอนจริยศึกษาระดับประถมศึกษาตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึง พ.ศ. 2530 โดยมุ่งศึกษาถึงองค์ประกอบของหลักสูตรในด้านความมุ่งหมาย เนื้อหาวิชา อัตราเวลาเรียน กระบวนการเรียนการสอน สื่อต่าง ๆ ตลอดจนการวัดและการประเมินผล ตามเอกสารที่ปรากฏ ส่วนการสอนจริยศึกษา จะมุ่งศึกษาถึงวิธีสอน กระบวนการสอน เทคนิคการสอน การใช้สื่อและแบบเรียนในการสอนเนื้อหาทางด้านคุณธรรม จริยธรรม ศีลธรรมจรรยา และหน้าที่พลเมือง โดยครอบคลุมถึงประสบการณ์ที่ให้แก่ผู้เรียนในวัยประมาณ 6-12 ปี ที่อยู่ในวัง วัด และบ้านในสมัยก่อนที่จะมีการศึกษาภาคบังคับ

ข้อตกลงเบื้องต้น

การวิจัยครั้งนี้ถือว่าเอกสารหลักฐาน แหล่งข้อมูลที่ได้จากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ และเอกสารหรือหนังสืออื่น ๆ ของทางราชการเป็นหลักฐานที่เชื่อถือได้และแสดงสภาพความเป็นจริงในการเสนอข้อมูลนั้น สำหรับข้อความที่อ้างอิงจากหนังสือสมัยใดจะคงใช้สำนวนภาษาที่ใช้กันในสมัยนั้น

คำจำกัดความ

หลักสูตรจริยศึกษา	หมายถึง	โปรแกรมการเรียนการสอนหรือโครงร่างเนื้อหาวิชา หรือประสบการณ์การเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาทางด้านคุณธรรม จริยธรรม ศีลธรรมจรรยา และหน้าที่พลเมือง โดยครอบคลุมองค์ประกอบด้านความมุ่งหมาย เนื้อหาวิชา
-------------------	---------	---

อัตราเวลาเรียน กระบวนการเรียนการสอน สื่อต่าง ๆ
รวมทั้งการวัดและการประเมินผล

การสอนจริยศึกษา หมายถึง วิธีสอน กระบวนการสอน เทคนิคการสอน และ
การใช้สื่อต่าง ๆ ในการสอนเนื้อหาทางด้านคุณธรรม จริย-
ธรรม ศีลธรรม จรรยา และหน้าที่พลเมือง

หลักสูตรและการสอนจริยศึกษาระดับประถมศึกษา หมายถึง หลักสูตรและการสอน
จริยศึกษาในการศึกษาภาคบังคับ และครอบคลุมถึงประสบการณ์
ที่ให้แก่ผู้เรียนในวัยประมาณ 6-12 ปี ที่อยู่ในวัง วัด และ
บ้านในสมัยก่อนที่จะมีการศึกษาภาคบังคับ

พัฒนาการของหลักสูตรและการสอนจริยศึกษา หมายถึง การศึกษาหลักสูตรและ
การสอนจริยศึกษา ตั้งแต่พุทธศักราช 1826 จนถึงพุทธศักราช
2530 ตามลำดับเวลา

ข้อจำกัดของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาย้อนไปในอดีต ข้อมูลบางอย่าง บางตอนขาดหายไป
และบางอย่างไม่สามารถค้นคว้าได้ จึงต้องใช้การสัมภาษณ์จากผู้มีประสบการณ์เท่าที่จะหาได้มา
ประกอบกับข้อมูลจากเอกสารชั้นรอง ซึ่งอาจทำให้การวิจัยครั้งนี้ไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร

ขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษา ค้นคว้า และรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์
(ANALYTICAL DESCRIPTION) และนำเสนอแบบพรรณนาวิเคราะห์ (ANALYTICAL
DESCRIPTION) ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าใช้หลักฐานชั้นต้น (PRIMARY SOURCES)
เป็นส่วนใหญ่ ได้แก่ จดหมายเหตุ เอกสารทางราชการ พระราชบัญญัติต่าง ๆ ระเบียบข้อ
บังคับ ประกอบกับเอกสารชั้นรอง (SECONDARY SOURCES) ซึ่งใช้ประกอบการวิจัย ได้แก่
หนังสือ บทความ วารสาร และวิทยานิพนธ์

แหล่งข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ได้แก่ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ หอสมุดแห่งชาติ ห้อง
สมุดหนังสืองานศพวัดบวรนิเวศวิหาร หอสมุดกระทรวงศึกษาธิการ หอสมุดกระทรวงมหาดไทย
และห้องสมุดสถาบันการศึกษาต่าง ๆ เช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

2. สัมภาษณ์บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับหลักสูตรและการสอนจรรยาวิชาในด้านต่าง ๆ
ดังนี้

2.1 เป็นผู้ที่มีประสบการณ์และเกี่ยวข้องกับการมีส่วนในการกำหนดนโยบายการจัดสร้างหลักสูตรและการสอนจรรยาวิชาระดับประถมศึกษา

2.2 เป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ในด้านการใช้หลักสูตร

2.3 ขอบเขตเรื่องที่สัมภาษณ์ คือ

2.3.1 ประสบการณ์และการมีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดหลักสูตร นโยบาย การกำหนดหลักสูตร เอกสารหลักสูตร แบบเรียน

2.3.2 วิธีการเรียนการสอนจรรยาวิชา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและการประเมินผล

2.3.3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการเรียนการสอนจรรยาวิชา การปรับปรุงแก้ไขทฤษฎีการเรียนการสอนในปัจจุบัน และแนวโน้มการสอนจรรยาวิชาในอนาคต

2.4 วิธีการสัมภาษณ์ ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ โดยผู้วิจัยเป็นผู้เตรียมคำถามภายในขอบเขตดังกล่าว และติดต่อนัดหมายสัมภาษณ์ พร้อมทั้งชี้แจงจุดมุ่งหมายของการสัมภาษณ์ ส่งแบบฟอร์มแจ้งขอบเขตเรื่องราวที่จะสัมภาษณ์ให้ผู้สัมภาษณ์ทราบ เพื่อเตรียมข้อมูลล่วงหน้า และนัดหมายวันเวลาที่จะไปสัมภาษณ์

2.5 รายนามผู้ทรงคุณวุฒิให้สัมภาษณ์

2.5.1 พระเทพวิสุทธิเมธี (ท่านเจ้าคุณบุญญาฯ)

2.5.2 พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต)

2.5.3 พระพยอม กัลยาโณ

2.5.4 ศาสตราจารย์ ดร.ก่อ สวัสดิ์พาณิชย์

2.5.5 ศาสตราจารย์ คุณดวงเดือน พิศาลบุตร

2.5.6 ศาสตราจารย์ สุมณ อมรวิวัฒน์

2.5.7 รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงเดือน พันธมนาวิน

- 2.5.8 เจ้าหน้าที่โครงการอบรมพัฒนาคุณภาพชีวิตของกรุงเทพมหานคร
- 2.5.9 นางสาวสมพร วัฒนมหาตน์ อาจารย์ใหญ่ ระดับ 7 โรงเรียน
วัดวิเศษการ เขตบางกอกน้อย ได้รับรางวัลกิจกรรมจริยธรรม
ดีเด่น จากกระทรวงศึกษาธิการ ปีงบประมาณ 2529

3. รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์ มาวิเคราะห์เปรียบเทียบ เพื่อประมวลพัฒนาการของหลักสูตรและการสอนจริยศึกษาในแต่ละสมัย เสนอผลการวิเคราะห์ โดยการบรรยายเพื่อเรียบเรียงเป็นวิทยานิพนธ์

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ได้เอกสารรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตรและการสอนจริยศึกษาในระดับประถมศึกษาตั้งแต่สมัยสุโขทัย จนถึงพุทธศักราช 2530 เพื่อเป็นแนวทางให้ครู อาจารย์ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนจริยศึกษาจะได้นำมาพิจารณาวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นและเลือกหาวิธีการแก้ไขที่เหมาะสมต่อไป
2. เป็นแนวทางให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรสามารถนำข้อมูลต่าง ๆ ไปปรับปรุงหลักสูตร แผนการสอน และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจริยศึกษาให้เหมาะสมยิ่งขึ้น และยังเป็นที่ยอ้างอิงสำหรับผู้ศึกษาและเขียนตำราเกี่ยวกับจริยศึกษา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย